

Läroplan i svenska för vuxna invandrare

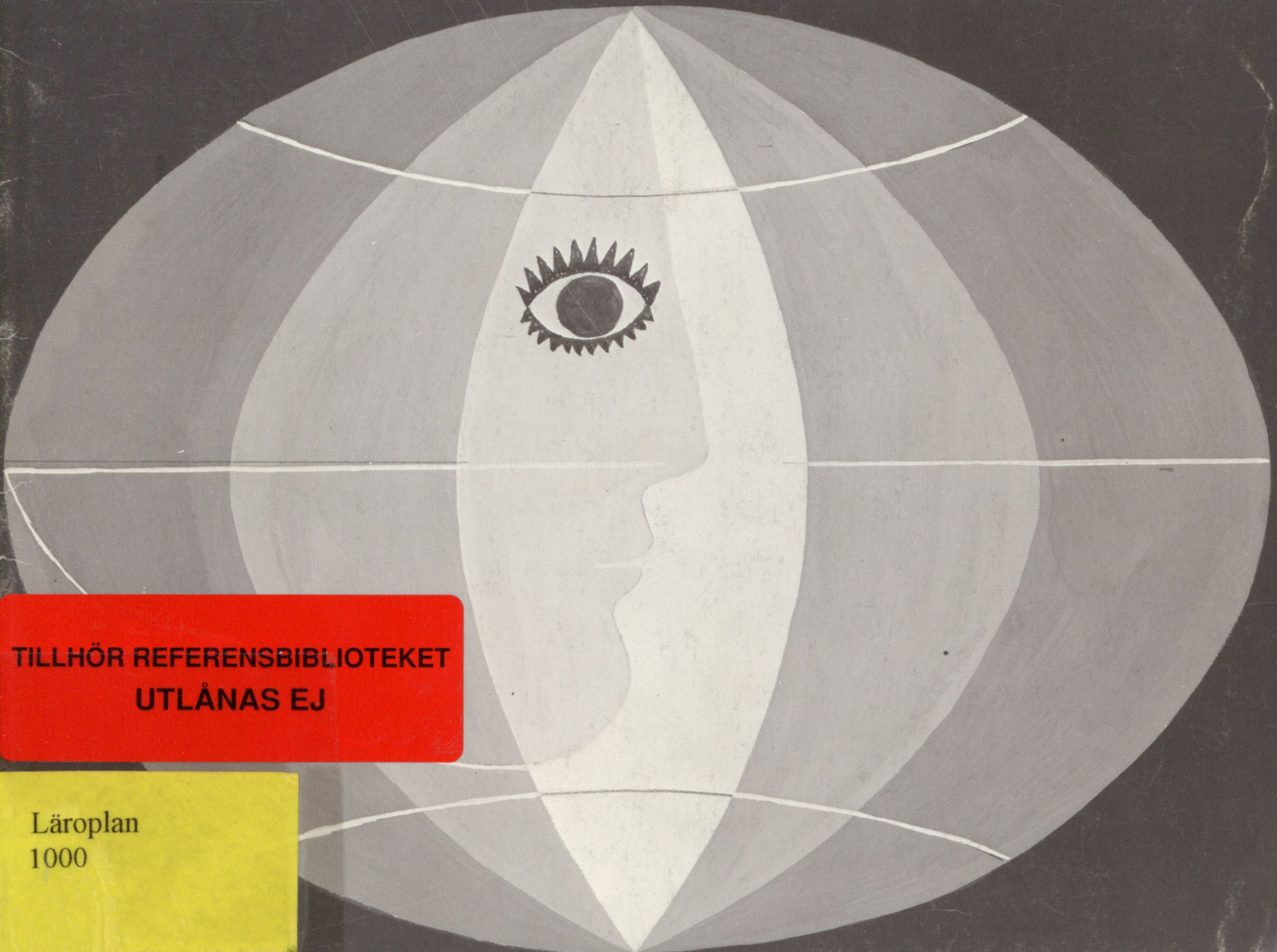
GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK

100164 2047

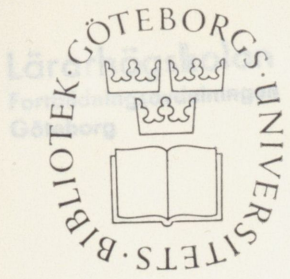
I Allmän del

SKOLÖVERSTYRELSEN 1971

**TILLHÖR REFERENSBIBLIOTEKET
UTLÅNAS EJ**

Läroplan
1000

Pedagogiska biblioteket

Läroplan
Läroplaner
1000

Läroplan i svenska för vuxna invandrare

SKOLOVERSTYRELSEN

Utbildningsförlaget

Allmän del

PEDAGOGISKA
BIBLIOTEKET

Förord

Läroplanen i svenska för vuxna invandrare består av en allmän del (del I) och en supplementdel (del II). Supplementdelen består av tre häften:

1. studieplan för vuxna invandrare med minst fem års utbildning.
2. studieplan för vuxna invandrare med ringa eller ingen utbildning.
3. studieplan för fördjupad utbildning i svenska för vuxna invandrare.

I **Läroplanens** allmänna del ingår mål och riktlinjer, fastställda av SÖ. I denna del ingår vidare anvisningar och kommentarer för undervisningen i ämnet.

Läroplanens supplementdel innehåller kompletterande anvisningar och kommentarer samt exempel på uppläggning av undervisningen. SÖ avser att efter hand revidera och komplettera supplementdelen med hänsyn till erfarenheterna vid läroplanens tillämpning.

Stockholm den 1 juli 1971

Kungl Skolöverstyrelsen

Produktion ● 1971 Svenska Utbildnings-
förlaget Liber AB

Formgivning ● Paul Hilber

Tryck ● Bröderna Lagerström AB
Stockholm 1971

ISBN 91—4786—518—0
12345678910

Innehåll

Läroplan i svenska för vuxna invandrare 6

Samhällets ansvar för invandraren 6

Undervisning i svenska 6

Mål 7

Huvudmoment 7

Studieplaner 7

Allmänna synpunkter 8

Undervisningsprinciper och arbetssätt 9

Kursdeltagaren — läraren 10

Studieteknik och arbetsvanor 11

Läromedel 11

Bedömning 12

Förenings- och fritidsverksamhet 13

Samhällets ansvar för invandraren

En grundprincip i invandrarpolitiken är att invandrarna i möjligaste mån skall ha samma rättigheter och skyldigheter som övriga invånare. De skall ha samma rätt till bostad, sociala förmåner och utbildning som övriga invånare. Ett förverkligande av dessa krav förutsätter att samhället vidtar särskilda åtgärder på en rad områden.

Vid sin ankomst till Sverige möter invandraren svårigheter av olika slag: han kan inte språket, han har bristande kunskaper om det omgivande samhället, han saknar information om vilka rättigheter och skyldigheter han har och om vilka möjligheter till information, råd och hjälp som står till buds. Han behöver hjälp, stöd och uppmuntran för att finna sig till rätta i det främmande landet.

Invandraren måste därför mötas av en aktiv politik från samhällets sida. Denna politik måste vara flexibel och kännetecknas av en vilja att ge nödvändig service på olika områden. Till denna service hör också samhällets stöd för invandrarens strävan att behålla kontakten med hemlandets språk och kultur och att presentera sitt hemlands kultur för invånarna i det nya landet.

Ansvar för att invandrarna ges hjälp som kan minska deras svårigheter vilar på samhället i dess helhet. Avgörande i detta sammanhang är det ansvar som åvilar kommunala myndigheter, folkbildningsorganisationer, näringslivets organ, fackföreningar och lokala organisationer.

Bland samhällets åtgärder för invandrarna intar stödet till utbildning en central plats. I denna utbildning är undervisning i svenska språket och orientering om svenskt samhällsliv det primära.

Undervisning i svenska

En del av invandrarna kommer att vara i landet endast en kortare tid, medan andra kommer att vistas här en längre tid eller stanna för gott. Det är önskvärt att alla invandrare deltar i undervisningen i svenska. Invandraren bör ges möjlighet att snarast möjligt efter sin ankomst till Sverige påbörja sina studier i svenska. Den fördjupade invandrarundervisningen bör vara tillgänglig för alla intresserade elever.

Mål

Undervisningen i svenska för vuxna invandrare har till uppgift att göra dem förtrogna med ett begränsat, centralt förråd av ord, fraser och grammatiska strukturer och att grundlägga ett gott uttal så att de kan uppfatta och förstå enkelt vardagsspråk, uttrycka sig i tal i språkligt enkla, vardagliga situationer i arbete och på fritid, läsa och förstå enkel skriftlig information och i någon mån uttrycka sig i skrift. Undervisningen skall vidare göra invandrarna bekanta med svenskt samhälle, svenska levnadsförhållanden och svenskt vardagsliv. I den fördjupade utbildningen skall invandraren ges möjligheter att befästa och öka de språkfärdigheter som han tidigare inhämtat. Den skall också ge erforderliga grundkunskaper för ett visst yrkesområde eller för fortsatta studier. Hänsyn måste dock alltid tas till individuella förutsättningar, behov och intressen. Huvudprincipen för all undervisning i svenska för invandrare måste vara att ge invandraren sådana språkliga färdigheter och sådan information att han kan leva och fungera i det svenska samhället.

Huvudmoment

Hör- och talövning

Övningar i att uppfatta och förstå vardagsspråk. Bunden talövning för inläring och befästande av frekventa strukturer, ord och fraser med samtidig inövning av uttal, intonation och satsrytm. Friare talövning, bildbeskrivning och enklare samtal.

Läsning

Texter avpassade för elementär vuxenundervisning.

Skrivövning

Bundna skrivövningar för befästande av frekventa strukturer, ord och fraser.

Samhällsorientering

Information om vardagsliv och levnadsförhållanden i Sverige i anslutning till språkstudierna.

Studieplaner

För den elementära invandrarundervisningen är studieplaner för olika målgrupper utarbetade.

Allmänna synpunkter

Undervisningen i svenska som främmande språk bör utgå ifrån att språket i första hand är ett medel för muntlig kommunikation människor emellan. Den viktigaste uppgiften för språkundervisningen blir följaktligen att lära kursdeltagarna att förstå och tala svenska, främst i språkligt enkla vardagliga situationer. Dessa skall vara representativa för dem som invandrarna möter vid ankomsten till Sverige och under den första tiden i landet. Kursdeltagarna skall bli förtrogna med de ord, fraser och språkliga mönster som är frekventa och i samband därmed de vanligaste mimiska uttrycksmedlen. Språkträningen skall huvudsakligen vara muntlig. Språkundervisningen bör vara praktisk och funktionell.

Hör- och talövning

Hör- och talövningar bör utgå från realistiska och språkligt enkla situationer, inspelat material, föremål, bild och text. Stor vikt måste från början läggas vid träningen att lyssna och uppfatta. Till en början bör kravet på den kvantitet av språket som eleven skall kunna producera i tal vara relativt blygsamt tills örat hunnit vänjas vid svenskans ljud, rytm och satsmelodi. Övningarna skall ges en mycket konkret form genom att läraren arrangerar situationer, själv agerar och låter kursdeltagarna agera, använder föremål och bilder så att sammanhanget och innebörden av de viktigaste orden klarläggs.

För inprägling av språkliga mönster och för grundläggande inövning av ord och fraser kan bundna talövningar användas. En bunden talövning innebär att varje fråga formuleras så att kursdeltagarna i sitt svar måste använda den språkliga företeelse som övas. I den s k fria talövningen, som bör tillämpas så snart möjlighet ges, bör korrigeringen ske varsamt. I den bundna talövningen däremot bör varje fel korrigeras.

Läsning

Invandraren möter det svenska språket i tidningar, tidskrifter och böcker, på skyltar, blanketter och andra skriftliga anvisningar. Förmågan att läsa och förstå är därför en väsentlig färdighet.

I början av undervisningen bör illustrationer av olika slag (föremål, flanellograf-, stordia- och annat bildmaterial) förtydliga innebörden av det tryckta ordet. Skriftbilden bör om möjligt inte införas förrän kursdeltagaren genom muntlig övning är förtrogen med innebörden av det språk han möter i skrift. Han bör ha övat in uttalet så säkert att han inte lockas att använda det uttal som normalt förknippas med modersmålets skriftbilder.

Skrivövning

Skrivövningarna bör främst stödja den muntliga undervisningen och bidra till att ord- och frasförråd samt språkliga mönster befästs. Skrivövningarna bör ge kursdeltagarna möjlighet att i enkel och begriplig form meddela sig med omgivningen (korta meddelanden, blanketter o d).

Samordning

De olika färdighetsövningarna bör samordnas, så att deltagarna efter det egentliga nybörjarstadiet om möjligt vid varje undervisningstillfälle övar samtliga färdigheter.

Samhällsorientering

I undervisningen bör språkligt stoff och samhällsorienterande stoff vara intimt sammanvävt. På så sätt får kursdeltagaren, samtidigt som han lär sig ett språk, en ständig information om det omgivande samhället.

Undervisningsprinciper och arbetssätt

För att inläringen skall ge varaktiga resultat måste kursdeltagaren vara *motiverad*. Detta innebär att kursdeltagaren upplever undervisningen som meningsfull och engagerande. Det är därför av vikt att läraren så långt möjligt anpassar undervisningen efter deltagarnas behov och intressen.

Deltagarna stimuleras om de ofta får vara *aktiva*. Med aktivitet avses inte enbart språklig aktivitet utan även aktivitet som består i att kursdeltagarna får peka på saker, demonstrera rörelser, rita, dramatisera etc. Sång och musik kan ge aktivitet och stimulans och är ett utmärkt sätt att skapa omväxling i arbetet. Så tidigt som möjligt bör kursdeltagaren få tillfälle att aktivt använda sitt språkstoff, även om detta är begränsat. Man bör också tidigt skapa dialogsituationer och rollspel av olika slag.

Undervisningen bör vara *konkret* och *åskådlig*. Man bör söka anknyta till upplevelser som deltagarna redan haft, och till föremål som de i förväg känner till. Man bör i olika sammanhang rikta sig till de sinnen som i den aktuella situationen kan förmedla intryck från omvärlden. Föremål, modeller, bilder, ljudillustrationer etc gör undervisningen rikare och mera effektiv. Även studiebesök, exkursioner och demonstrationer av olika slag gör undervisningen mer konkret.

I undervisningen skall flera kursdeltagares olika intressen och behov tillgodoses vid samma tillfälle vilket ställer stora krav på lärarens förmåga att *individualisera* undervisningen, dvs anpassa innehåll, former och arbetssätt i undervisningen efter varje enskild deltagare. Individualiseringen förutsätter bl a att läraren lär känna varje deltagare så väl som möjligt. Endast genom kunskap om deltagarnas intressen och behov kan man vidta åtgärder anpassade för varje enskild individ. På grundval av sin kunskap om den enskilde deltagarens förutsättningar kan läraren t ex anpassa svårighetsnivån på frågor och arbetsuppgifter, anpassa kraven vid korrigerings och bedömning av arbetsuppgifter, låta deltagarna i viss utsträckning välja och föreslå arbetsuppgifter, i lämpligaste mån låta deltagarna gå fram i sin egen takt, arbeta självständigt etc.

Språket är ett medel för kommunikation människor emellan. Kursdeltagarna bör få tillfälle till samtalsövningar sinsemellan, så att inte all kommunikation sker mellan lärare och deltagare. En enkel samtalsövning är att två deltagare har var sin uppsättning bildkort, som var och en av dem låter den andra benämna. Enkla spel som kräver ett minimalt ordförråd är en annan väg att tidigt låta deltagarna på egen hand uppleva att språket fungerar. Det är betydelsefullt för inläringen att deltagaren självständigt prövar sig fram och når ett resultat. För elever i alla åldrar, inte minst vuxna, kan det vara känsligt att visa upp sina prestationer i en grupp där man känner sig främmande. Läraren bör stärka gruppgemenskapen genom enkla samarbetsuppgifter, t ex sånger och lekar där även blyga deltagare kan delta i gruppens gemensamma aktivitet. Detta kan betecknas som principen om *samarbete*, gemenskap och medansvar.

Kursdeltagaren — läraren

All undervisning innebär ett samspel mellan kursdeltagare och lärare. Undervisningen av vuxna invandrare ställer naturligtvis speciella krav på läraren. Vuxna kursdeltagare kräver bl a klarhet och överblick. Ofta har de jämsides med studierna ett krävande arbete och är trötta. Undervisningen måste därför vara stimulerande och motiverande. Eftersom kursdeltagarna på många områden kan förutsättas ha mer erfarenhet än läraren, ställs det höga krav på lärarens kunskaper och förmåga till överblick.

De invandrare som anmäler sig till en kurs uppvisar ofta olika utgångspråk och varierande förkunskaper i svenska. Den teoretiska grundutbildningen kan också vara tämligen skiftande. Vid sammansättning av grupper är det ofta lämpligt att ta större hänsyn till att deltagarna har likartade förkunskaper i svenska än att de har samma modersmål.

Lärarens uppgift är att arrangera undervisnings- och inlärnings-situationer, att rätt tillvarata gruppens och den enskilde individens speciella förutsättningar i undervisningen och att skapa kontakt mellan sig själv och kursdeltagarna och mellan kursdeltagarna sinsemellan. Första mötet lärare — kursdeltagare är viktigt. Då många kursdeltagare kan vara ovana vid studier gäller det att redan från början skapa en god kontakt. Tillsammans med deltagarna måste läraren skapa en känsla av trivsel och studiero. Av flera skäl kan han inte tjänstgöra som kurator men i den mån det behövs bör han förmedla vissa nödvändiga kontakter.

Undervisningen skall vara elevcentrerad: kursdeltagaren som individ måste respekteras. Läraren måste presentera det svenska samhället och svenska vanor och attityder men också respektera och ta vara på det som kursdeltagaren har att ge av kulturbakgrund, erfarenhet etc. Viktigt är också att han ger kursdeltagaren förutsättningar att inför sina svenska kontakter kunna presentera sina åsikter och erfarenheter.

Rent personliga frågor bör ej tas upp under arbetspassen utan behandlas lämpligen efter den egentliga undervisningstiden. Kursdeltagarna bör ibland få prata ut om det som oroar och stöter dem i det nya landet. Läraren bör lyssna, förklara och ge erforderliga hänvisningar.

Det är värdefullt om kursdeltagare och lärare har tillfälle att under trivsamma förhållanden mötas utanför själva undervisningssituationen.

Undervisningen ställer höga krav på lärarens förmåga att planera såväl hela kursen som enskilda arbetspass. Den kräver vidare god kontaktförmåga, gott omdöme och förmåga att objektivt bedöma kursdeltagarnas prestationer mot bakgrunden av deras förutsättningar. Läraren bör ha en positiv inställning till kursdeltagarna och kunna stimulera och uppmuntra dem.

Studieteknik och arbetsvanor

Skillnaden i kursdeltagarnas förutsättningar framträder tydligt i fråga om studieteknik och arbetsvanor.

För alla kursdeltagare gäller att inläring av nytt språkstoff bör ske på undervisningstid. För att kunna arbeta vidare självständigt måste deltagaren ha förstått en viss grundprincip, en viss regel eller vissa typexempel. Det självständiga arbetet — under kurstid eller hemma — skall ge ytterligare övning och säkerhet.

Självständiga uppgifter bör till en början ges sparsamt. Många deltagare har dock ofta ett klart uttalat behov att få arbeta vidare med uppgifter hemma och på så sätt få en repetition och en överblick av vad de lärt sig på lektionen.

Träning i studieteknik bör sättas in så snart kursdeltagarna får självständiga uppgifter att arbeta med. Deltagarna bör tex tränas i aktiv avlyssning. Efter avlyssningen bör läraren ställa för innehållet väsentliga frågor. Förmågan att ta ner stödord och senare att göra enkla anteckningar under avlyssningen bör uppövas så snart skriftfärdigheten medger detta. På liknande sätt tränas deltagarna i att hämta väsentlig information ur en given — till en början mycket enkel — text. Tekniken att göra understrykningar och sammandrag bör också uppövas. Deltagaren bör tränas i att använda läromedel som innehållsförteckningar, register, ordlistor och ordböcker, ofta behövs träning i alfabetisk ordning. Det är också viktigt för deltagaren att kunna använda bildmaterial, tabeller och diagram.

Läromedel

Behovet av pedagogiska hjälpmedel för undervisningen i svenska för invandrare varierar med olika undervisnings- och inläringssituationer under kurstiden. Valet av läromedel bör ägnas stor omsorg. Det är viktigt att man därvid gör klart för sig, vilken funktion läromedlet i första hand skall fylla i en viss situation och vilka resultat man eftersträvar. Det kan exempelvis vara fråga om att stimulera, att konkretisera, att engagera, att ställa problem och ge uppslag till fortsatt arbete, att informera eller att inpräglade vissa saker.

Olika slag av läromedel

Autentiska föremål. För inläring av en rad grundläggande språkliga begrepp kan man i olika sammanhang använda sig av autentiska föremål och modeller: klocka, pengar, leksaker etc.

Tryckta läromedel. Förutom grundmaterial bör kursdeltagaren ha tillgång till olika slag av supplerande material: blanketter, övningsböcker, enklare bruksanvisningar, arbetsinstruktioner, tidningar och tidskrifter. Urvalet av böcker och andra tryckta läromedel bör på alla stadier anpassas efter deltagarnas förutsättningar och behov. På elementärundervisningsstadiet är det ofta nödvändigt att visst material förenklas, tex genom omredigering av en tidningsnotis så att den passar deltagarnas kunskapsnivå.

Bildmaterial. Såväl tecknade som fotografiska bilder förtydligar informationen och förstärker verklighetsupplevelsen. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt byggbara bilder dvs bilder som kan växa fram med hjälp av vidhäftningstavla, bladdertavla eller arbetsprojektor. I synnerhet arbetsprojektorn ger värdefulla möjligheter att med utgångspunkt i ett grundmaterial successivt bygga stora eller komplicerade sammanhang med användande av stordior.

Ljudmaterial. I informerande, illustrerande och stimulerande syfte samt för att meddela instruktioner individuellt eller i grupp kan olika former av ljudmaterial spela en synnerligen viktig roll. Bandspelaren t ex ger deltagaren möjlighet att lyssna till olika röster (barn, vuxna, gamla), olika tempon etc. Ljudband, ljudbildband, diabilder, grammofonskivor, film och television bör användas i olika undervisnings- och inlärnings-sammanhang. Varierande kombinationer med bild och text ger ljudmaterialet möjligheter till hög konkretion. Inlärningsstudion har fått ökad betydelse för att hjälpa deltagarna att lära sig förstå och tala språk. Den ger varje deltagare tillfälle till betydligt mera talträning än vad t ex gruppundervisning erbjuder. Den ger den blyge deltagaren möjlighet att arbeta med språket utan att någon annan än läraren hör vad han säger.

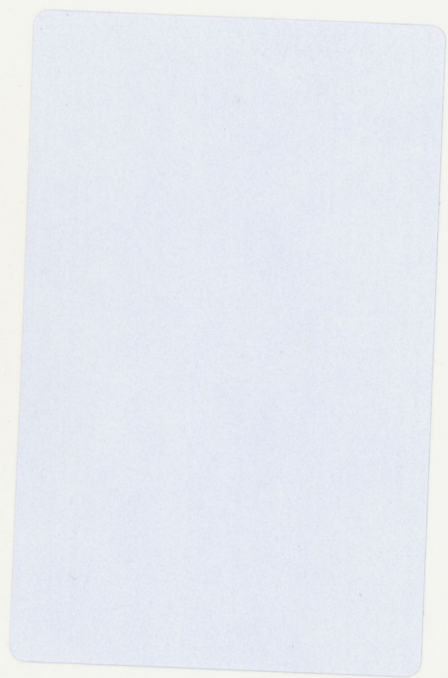
Bedömning

Bedömning av deltagarnas prestationer sker på flera olika sätt och i flera olika syften. Iakttagelser som görs under undervisningens gång ger en omedelbar inlärningskontroll och kan utgöra underlag för kontinuerlig utvärdering av undervisningen. I en språkundervisning som har karaktär av färdighetsämne och där eleverna kontinuerligt övar, torde möjligheterna till direkta observationer till en viss del minska behovet av särskilda kontrollmoment i form av skrivningar och förhör. Prov kan dock förekomma i sådana fall där deltagarna önskar redovisa kunskaper i svenska språket (t ex för sitt arbete eller av annan anledning).

Kravet på individualisering bör beaktas även vid bedömningen. Detta innebär att man vid bedömningen av den enskilde elevens prestation utgår inte endast från hans prestationer i förhållande till andra deltagare utan också från vad han själv tidigare presterat.

Förenings- och fritidsverksamhet

På grund av svårigheter med språket samt bristande kännedom om hur samhället fungerar och om vilka möjligheter till fritidsaktiviteter och förströelser som står öppna, är invandrarnas möjligheter till kontakter mycket små. Risken för isolering och främlingskap är stor. I vissa fall bildas grupper som isolerar sig från befolkningen i övrigt. Invandrarna måste ges möjligheter att utnyttja befintliga resurser i form av föreningar, klubbar och andra kontaktorgan. De måste dock ges speciella resurser för att nå bättre kontakt med omgivningen.

Läroplan i svenska för vuxna invandrare

I Allmän del

Allmän del (I)

Supplement (II)

1971 UTKOMMER

1. Studieplan för vuxna invandrare med minst fem års grundutbildning
2. Studieplan för vuxna invandrare med ringa eller ingen utbildning

1972 BERÄKNAS UTKOMMA

3. Studieplan för fördjupad undervisning i svenska för vuxna invandrare

Utbildningsförlaget